

ارزیابی نقش کارکردی نظام نوین مدیریت روستایی با تأکید بر فعالیت دهیاری‌ها (مطالعه‌ی موردی: استان آذربایجان شرقی)

حسین کوهستانی عین‌الدین^۱، طاهره ملکی^۲

چکیده

در اکثر کشورهای جهان، شکست سیاست‌های توسعه از بالا به پایین، فرصت طرح رویکردهای مردم‌محور را در مناطق روستایی فراهم کرده است. در این راستا، پس از انقلاب نیز نظام نوینی از مدیریت روستایی مطرح شده که در آن مردم به عنوان بازیگرانی فعال و توانمند در عرصه اداره امور محلی مطرح می‌شوند. در این میان، دهیاری‌ها را می‌توان به عنوان بازوی اجرایی این عنصر مهم برشمرد. بدیهی است سنجش عملکرد دهیاری، منجر به بهبود مدیریت توسعه روستایی و در نهایت توسعه روستایی پایدار خواهد شد. لذا، پژوهش حاضر با هدف ارزیابی نقش کارکردی نظام نوین مدیریت روستایی با تأکید بر فعالیت دهیاری‌ها صورت گرفت. جامعه آماری پژوهش را کلیه روستاهای دارای دهیاری استان آذربایجان شرقی تشکیل داد (N= ۸۲۴) که ۱۳۰ نفر از آن‌ها با روش نمونه‌گیری تصادفی و به‌عنوان نمونه تحقیق برگزیده شدند. ابزار اندازه‌گیری پژوهش، پرسشنامه‌ای محقق ساخته بود که روایی آن توسط متخصصان توسعه روستایی مورد تأیید قرار گرفت و پایایی آن نیز برای ۳۰ پرسشنامه پیش‌آزمون با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۳۵ بدست آمد. بر اساس یافته‌های پژوهش، دهیاری‌ها مهم‌ترین همکاری خود را با بنیاد مسکن انقلاب اسلامی در راستای اجرای طرح هادی صورت داده و یکی از اقدامات مهم صورت گرفته توسط آن‌ها، مربوط به نگهداری و تسطیح راه‌های واقع در حریم اراضی بوده است. به‌علاوه بر اساس یافته‌های حاصل از تحلیل رگرسیون، رضایت شغلی بیشترین تاثیر را بر عملکرد دهیاری داشته است. به‌طوری‌که ۳۲/۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته (عملکرد دهیاری‌ها) را تبیین می‌کند.

واژه‌های کلیدی: دهیاری، نظام نوین مدیریت روستایی، توسعه روستایی، آذربایجان شرقی.

^۱ عضو هیئت علمی گروه ترویج و توسعه روستایی دانشگاه تبریز

^۲ دانشجوی دکتری توسعه کشاورزی دانشگاه تبریز

مقدمه

قبل از انقلاب اسلامی اکثر جمعیت ایران در روستاها زندگی می‌کردند. از سال ۱۳۵۷ تاکنون به تدریج این نسبت به نفع جامعه شهری شروع به تغییر نمود. در حال حاضر بیش از ۳۰ درصد جمعیت کشور در روستاها زیست می‌کنند. اما همین جمعیت اندک نیز (در مقایسه با جمعیت کشور) بخش اعظمی از تولید ناخالص ملی، بخش زیادی از مواد اولیه صنایع و تقریباً تمامی مواد غذایی مورد نیاز جامعه ایران را تأمین می‌کنند. به این ترتیب، توسعه روستایی باید به عنوان بخش مهمی از فرآیند توسعه ملی مورد توجه قرار گیرد. ناگفته پیداست، پاسخ به این ضرورت نیازمند جامع‌نگری نسبت به توسعه روستایی و اصلاح ساختارهای مدیریتی، اجرایی و نظارتی می‌باشد (عبداللهیان و همکاران، ۱۳۸۵: ۲۲۹). در میان تمام این اصلاحات، اصلاحات مدیریتی در روستاها اهمیتی دوچندان دارد. به طوری که در سایه وجود آن، می‌توان به دستیابی به سایر اصلاحات نیز امیدوار بود. چرا که مدیریت روستایی، فرایندی چندجانبه است که شامل سه رکن، مردم، دولت و نهادهای عمومی می‌باشد. در این فرایند با مشارکت مردم و از طریق تشکیلات، سازمان‌های روستایی، برنامه‌ها و طرح‌های توسعه روستایی تدوین و اجرا گردیده و تحت نظارت و ارزشیابی قرار می‌گیرد (نعمتی و بدری، ۱۳۸۶). به عبارتی، اگر مدیریت روستایی را علم تلفیق و تنظیم عوامل مختلف طبیعی، انسانی و اقتصادی در جامعه روستایی بنامیم (طالب، ۱۳۷۶: ۵)، روشن می‌گردد که در واقع این عمل از طریق شکل‌دهی سازمان‌ها و نهادهای دست‌اندرکار در اداره مناطق روستایی صورت خواهد گرفت. این سازمان‌ها و نهادها، ابزارهای تأمین هدف‌های جامعه روستایی هستند. موفقیت و شکست هر یک از این سازمان‌ها در دستیابی به اهداف و انجام فعالیت‌هایشان متکی به مدیریت آنهاست. به این ترتیب همکاری و تعامل مجموع عوامل و بازیگران صحنه مدیریت روستایی اعم از بیرونی (دولت و سازمان‌ها) و درونی (مردم و تشکل‌های محلی) می‌تواند رضایت‌مندی روستاییان و سرنوشت اداره امور روستاها را رقم بزند (افتخاری و همکاران، ۱۳۸۶: ۷-۶). لذا از مطالب بیان شده چنین به نظر می‌رسد، کشور ما به شدت نیازمند توجه روزافزون به مدیریت روستایی و عملکرد آن است. به همین علت پس از انقلاب نیز مدیریت نوین روستایی مطرح شد تا ضعف‌ها و خلاء موجود در نظام مدیریتی سابق در روستاها را جبران نموده و امیدبخش آینده‌ای روشن جهت توسعه روستاهای کشور باشد. این رویکرد بر ظرفیت‌های محلی با اداره دقیق مکان و بهره‌وری از منابع آن متکی می‌باشد. استراتژی‌های کارآمد، صلاحیت و آگاهی‌های جمعی، درک توسعه محلی، بروز ابتکارات، مشارکت و جمع‌گرایی، بهره‌گیری از روش‌های علمی و غیره از الزامات چنین رویکردی می‌باشد که در نهایت محیط روستا را به سازندگی کامل برساند (مطیعی لنگرودی، ۱۳۸۲: ۱۶۷). اما متأسفانه، کارشناسان معتقدند در حال حاضر، ضعف مدیریت از معضلات فرآیند توسعه در روستاهای ایران به شمار می‌رود. مطالعات انجام گرفته نشان می‌دهد که در روستاها نوعی مدیریت ناقص اعمال می‌گردد که می‌توان آن را شبه مدیریت نامید. چرا که تمامی جنبه‌ها و وظایف مدیریت کامل اجرا نمی‌شود (عبداللهیان و همکاران، ۱۳۸۵: ۲۲۹). تا آنجا که بنظر می‌رسد، در ایران مدیریت روستایی علی‌رغم دستاوردهای زیادی که پس از انقلاب بدست آورده به صورت مطلوب و هماهنگ با توسعه شهری پیش نرفته و همین امر سبب عقب افتادن توسعه روستایی در برابر توسعه شهری شده است. ناگفته پیداست، پیامدهای چنین مسئله‌ای گریبان گیر اجتماعات شهری نیز خواهد شد و توسعه همه جانبه و پایدار آنان را نیز با مشکل مواجه خواهد کرد. به گونه‌ای که، با وجود اهداف مثبت دست‌اندرکاران برپایی مدیریت نوین روستایی، این اقدام سازنده تاکنون با مشکلات زیادی مواجه بوده و نتوانسته منظور برنامه ریزان و مجریان آن را تا حدود زیادی محقق سازد. این مدیریت در سطح محلی دارای دو عنصر مهم و سازنده شوراهای اسلامی روستا و دهیاری‌ها می‌باشد که هر یک از این عناصر دوگانه از زمان تأسیس تاکنون با مشکلات متفاوتی مواجه بوده و عملکرد متغیری را در هر یک از استان‌های کشور ارائه نموده‌اند. در این میان، صاحب‌نظران از دهیاری‌ها به عنوان اجرایی‌ترین بازوی مدیریت روستایی در سطح خرد یاد می‌کنند که توجه به عملکرد آن‌ها نقش زیادی در موفقیت نظام نوین مدیریتی در روستاهای ایران دارد. اما شواهد بیانگر آن است که در بسیاری از زمینه‌های تحقیقاتی عملکرد این عنصر مهم در بسیاری از استان‌های کشور به دست فراموشی سپرده شده است. این در حالی است که انجام پژوهش‌هایی در این زمینه سبب می‌شود، برنامه ریزان و دست‌اندرکاران توسعه روستایی به نواقص و ایرادات مدیریت اجرایی توسعه روستایی در سطح محلی پی برده و جهت از میان بردن نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت اقداماتی را اعمال نمایند. به گونه‌ای که می‌توان گفت انجام این مطالعات، چراغ راه توسعه روستایی پایدار در ایران است. لذا با توجه به ضرورت پژوهش، محقق درصد آن برآمد تا نقش کارکردی نظام نوین مدیریت روستایی با تأکید بر فعالیت دهیاری‌ها را در استان آذربایجان شرقی تبیین نماید. در ادامه به نتایج تعدادی از تحقیقات مرتبط اشاره می‌شود:

نتایج پژوهش بابایی و بابایی (۱۳۹۱) حاکی از آن است که رابطه معناداری بین مدیریت جدید روستا و توسعه اجتماعی روستائی وجود دارد و هم‌چنین بین مدیریت جدید روستایی و عمران و آبادانی روستا رابطه معنادار وجود دارد. هم‌چنین یافته‌های پژوهش آن‌ها نشان داد، بین مدیریت نوین روستایی و ابعاد زیست محیطی رابطه معناداری وجود دارد. بر اساس یافته‌های کیفی تحقیق نیز، مردم از فعالیت دهیار نسبت به برانگیختن روحیه مشارکت مردم در بهبود وضعیت روستا رضایت داشته و از عملکرد وی در زمینه رفع اختلافات، بهبود شبکه دفع فاضلاب و دفن زباله و بهبود پایانه مسافربری در جامعه‌ی مورد مطالعه راضی بودند.

مطالعه انجام شده در زمینه‌ی عملکرد مدیریت نوین روستایی در استان آذربایجان غربی حاکی از آن است که امروزه این تشکلهای مردمی می‌تواند نقش به‌سزایی را در مسیر توسعه‌ی روستایی به ویژه بهبود اوضاع کالبدی- فیزیکی روستا ایفا کنند. فعالیت‌های انجام شده این تشکلهای گواه بر این مدعاست که یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های اجرا شده و یا در حال اجرا در استان آذربایجان غربی، تهیه و اجرای طرح هادی است (مهدوی و نجفی کامی، ۱۳۸۴). مطالعه‌ی دیگر در زمینه مقایسه تطبیقی تشکلهای روستایی (شوراها و دهیاری) در روستاهای بزرگ و کوچک در استان گلستان نشان می‌دهد که عوامل ساختاری (پشتیبانی مالی واداری و حمایت‌های دولت)، اجتماعی (مشارکت مردم در امور روستا) و اقتصادی (وجود امکانات خدماتی و ظرفیت‌های طبیعی- محیطی در روستا) رابطه‌ی تنگاتنگی با میزان موفقیت این تشکلهای روستاهای کوچک دارد (نعمتی و بدری، ۱۳۸۶).

نوذربور (۱۳۸۷)، حاکمیت فرد محوری را از معایب اصلی مدیریت سنتی روستایی تا قبل از انقلاب اسلامی دانسته و معتقد است پرهیز از دولتی شدن نظام نوین (دهیاری) باید مورد تاکید باشد. لهسایبی زاده (۱۳۸۸) نیز در پژوهش خود به این نتیجه رسیده است که حفظ نظم روستایی در هر سه دوره (قبل از اصلاحات ارضی، بین اصلاحات ارضی تا انقلاب اسلامی و بعد از آن) مشکلات خاص خود را داشته و امروزه نیز روستاهای ایران با وجود دارا بودن نهادی رسمی برای مدیریت روستا از یک خلأ مدیریتی رنج می‌برند. آنچه می‌تواند راه‌حل این معضل اجتماعی باشد، پیوند زدن نهاد کنترل روستایی مردمی با ساختار رسمی جامعه است.

افراخته (۱۳۸۸)، ضعف مدیریت روستایی و مدیریت بخشی را مهم‌ترین مشکل مردم جامعه‌ی مورد مطالعه خود دانسته و اجرای مدیریت واحد، افزایش اعتبار و نظارت بیشتر بر عملکرد مدیران را مهم‌ترین راه‌حل مشکلات مدیریتی روستا معرفی کرده است. یافته‌های وی حاکی از آن است که دهیاری‌ها با مشکلاتی نظیر کمبود منابع مالی پایدار، پایین بودن میزان مشارکت مردمی، کمبود تجهیزات، ابزارها و امکانات، فقدان مدیریت واحد و یکپارچه روستایی و عدم انجام پژوهش‌های علمی در خصوص موضوع مدیریت روستایی مواجه است (افراخته، ۱۳۸۸: ۱۳۵-۱۳۱). شکوری (۲۰۰۱، Shakoori) نیز در پژوهش خود نتیجه گرفت، مدیریتی که در زمینه‌ی تولید در روستاهای جامعه مورد مطالعه وی اعمال می‌شود، مدیریتی نیست که بر مبنای ضرورت‌های عینی و اصول علمی متکی باشد و هیچ‌گونه هماهنگی در مورد تولید، توزیع و مصرف وجود ندارد. وی هم‌چنین معتقد است، به دلیل ضعف مدیریتی روستاها، یک نظام کنترل و نظارت کارآمد برای پیگیری برنامه‌های عمرانی یا سایر برنامه‌های مربوط به روستا و به هدف رساندن آن‌ها به صورت دقیق پیش‌بینی نشده است.

نعمتی و بدری (۱۳۸۶)، در ارزیابی نقش کارکردی نظام نوین مدیریت روستایی به مقایسه و بررسی رابطه‌ی میان عوامل ساختاری، اجتماعی و اقتصادی با میزان موفقیت دهیاری‌ها در روستاهای کوچک و بزرگ پرداخته‌اند. آن‌ها در پژوهش خود دریافته‌اند، جمعیت به عنوان یک شاخص اساسی نقش مهمی در میزان موفقیت دهیاری‌ها دارد. شرایط موجود برای فعالیت دهیاری‌ها کاملاً به نفع روستاهای بزرگ و به زیان روستاهای کوچک است.

افتخاری و همکاران (۱۳۸۶)، در پژوهشی تحت عنوان "نگرشی نو به مدیریت روستایی با تأکید بر نهادهای تأثیرگذار"، به بررسی نهادهای تأثیرگذار در مدیریت توسعه روستایی (دولت، مردم و بازار) پرداخته و این سؤال را مطرح نموده که آیا مدیریت مشارکتی می‌تواند منجر به شکل‌گیری ترکیب مناسبی از بازیگران عرصه مدیریت روستایی شود؟ یافته‌های این تحقیق مبین این نکته است که مدیریت مشارکتی یا نوین، یکی از ارکان اصلی مدیریت و توسعه روستایی توانمندسازی است.

محسن‌علینی (۱۳۸۵)، در بررسی زمینه‌های تاریخی و چالش‌های ساختاری مدیریت روستایی در ایران معتقد است که مدیریت روستایی در ایران از گذشته‌ی دور تاکنون با چالش‌های ساختاری و مسائل و مشکلات عدیده‌ای روبه‌رو بوده است. از یک سو با توجه به تغییر شرایط و مقتضیات زمانی، دیگر ساختار سنتی اعمال مدیریت در مناطق روستایی قادر به حل و فصل مشکلات این جامعه‌ی تولیدکننده نبوده و از دیگر سو، ساختار جدید مدیریت روستایی که مبتنی بر مشارکت مردم در امور و برنامه‌ریزی از پایین به بالا است به دلایل متعدد از جمله غیر بومی بودن و ریشه نداشتن در بطن جامعه‌ی ایرانی نتوانسته است جایگاه خود را پیدا نماید.

پژوهش چوپچیان (۱۳۸۶) تحت عنوان "بررسی عوامل موثر بر عملکرد دهیاری‌های استان گیلان" نشان داد، دهیاران آشنا به وظایف، مشورت کننده با نیروهای محلی، دارای رضایت شغلی، دارای ارتباط وسیع و سابقه بیشتر، دارای عملکرد بهتری هستند. جعفری‌نژاد و همکاران (۱۳۸۹) نیز، در پژوهش خود تحت عنوان "بررسی جایگاه دهیاری‌ها به عنوان نهادهای میانجی‌گری بین دولت و مردم در روستاهای شهرستان نجف آباد" دریافتند که روستاییان از عملکرد دهیاران در حد متوسطی رضایت دارند که این نشان از عملکرد خوب و توانایی و ظرفیت‌های بالای دهیاران در اداره و مدیریت روستا دارد. نتایج تحقیق صیدالی و همکاران (۱۳۹۰) نیز حاکی از عملکرد مثبت دهیاری از آغاز فعالیت تاکنون در زمینه کالبدی- فیزیکی است اما، بنا بر بافت فرهنگی- اجتماعی خاص منطقه و همچنین عدم داشتن اختیارات تام در زمینه انجام فعالیت‌های اجرایی و اقتصادی در روستا آن گونه که سزاوار است، دهیاری نتوانسته موفقیت و رضایت ساکنین روستا را فراهم نماید. به طوری که بیش از ۳۵ درصد از روستاییان رضایت متوسطی از مجموعه عملکردهای دهیاری روستا داشته‌اند.

روش‌شناسی

این پژوهش از نظر ماهیت از نوع پژوهش‌های کمی، از نظر امکان کنترل متغیرها از نوع غیرآزمایشی و از نظر هدف از نوع کاربردی به- حساب می‌آید. هم‌چنین از نظر روش گردآوری داده‌ها از نوع توصیفی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش را کلیه روستاهای دارای دهیاری استان آذربایجان شرقی تشکیل داد (N= ۸۲۴). بر اساس فرمول کوکران حجم نمونه ۱۱۵ نفر برآورد گردید. ولی جهت افزایش اعتبار پژوهش، ۱۳۰ نفر باروش نمونه گیری تصادفی انتساب متناسب به‌عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. ابزار اندازه‌گیری پژوهش، پرسشنامه‌ای محقق ساخته بود که از طریق مرور منابع مکتوب نظیر کتاب، مقاله، گزارش پژوهشی، مجموعه مقالات همایش‌ها و کنفرانس‌ها، سایت‌های اینترنت، بانک‌های اطلاعاتی، اسناد و اوراق و نقشه‌های موجود، مراجعه به روستا و نهادهای مربوطه و مصاحبه با آن‌ها ساخته شد. سپس، پرسشنامه در اختیار اساتید دانشگاه و کارشناسان امور روستایی استانداری آذربایجان شرقی قرار گرفت و اصلاحات مورد نظر اعمال گردید. درنهایت، روایی پرسشنامه توسط آنان مورد تأیید قرار گرفت. قابلیت اعتماد پرسشنامه نیز، برای ۳۰ پرسشنامه پیش‌آزمون، با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۳۵ محاسبه شد که بیانگر قابلیت بالای اعتماد به آن است. درنهایت، اطلاعات جمع‌آوری شده توسط نرم‌افزار SPSS و به کمک آزمون‌های آماری مناسب مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

قلمرو جغرافیایی محدوده مورد مطالعه

محدوده‌ی جغرافیایی تحقیق، تمام روستاهای استان آذربایجان شرقی است که در سطح ۱۹ شهرستان استقرار دارد. این استان بر اساس تقسیمات کشوری در سال ۱۳۸۲، دارای ۱۹ شهرستان، ۴۲ بخش، ۵۸ شهر و ۱۴۱ دهستان می‌باشد. ۲۷۵۹۴۲ خانوار در مناطق روستایی استان ساکن هستند. بر این اساس، نرخ شهرنشینی در استان در سال ۱۳۸۵، ۶۶/۷ درصد و میزان جمعیت ساکن در روستا در این سال ۳۳/۳ درصد بوده است. بر اساس اطلاعات موجود از سال ۱۳۸۲ تاکنون ۸۲۴ روستای بالای ۲۰ خانوار در این استان صاحب دهیاری شده است. استان آذربایجان شرقی نیز همانند سایر نقاط کشورمان الگوهای مدیریتی متعددی را در سطح روستاها تجربه کرده است. تأسیس دهیاری‌ها آخرین آن است. بر اساس قانون دهیاران وظایف متعددی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، عمرانی و زیست محیطی دارند که در ۴۷ بند مشخص گردیده است.

یافته‌های پژوهش

بر اساس یافته‌های توصیفی پژوهش، ۷۰ درصد دهیاران استان آذربایجان شرقی، در رده سنی ۵۰-۳۱ سال قرار داشتند و میانگین سنی آنان ۳۶ سال بوده است. اکثر دهیاران، از سطح تحصیلات کارشناسی برخوردار بوده (۴۳/۵ درصد) و حدود ۵۸ درصد آنان، در بیشتر از چهار دوره کلاس آموزشی شرکت کرده بودند (جدول ۱). ضمناً، میانگین درآمد دهیاران مورد مطالعه نیز، ۳۶۷۰۰۰۰ ریال بود.

جدول ۱- توزیع فراوانی دهیاران بر پایه‌ی ویژگی‌های فردی

درصد	فراوانی	ویژگی	
۲۳/۲	۳۱	کمتر از ۳۰ سال	گروه سنی
۷۰/۷	۹۱	۳۱-۵۰ سال	
۷/۱	۹	بیشتر از ۵۰ سال	
۱۰۰	۱۳۰	جمع	
۲/۳	۳	هیچ	شرکت در دوره های آموزشی
۱۰	۱۳	یک دوره	
۷/۷	۱۰	دو دوره	
۲۲/۳	۲۹	سه دوره	
۵۷/۷	۷۵	چهار دوره و بیشتر	
۱۰۰	۱۳۰	جمع	
۷/۷	۱۰	کسب درآمد	انگیزه شغلی
۳۳/۸	۴۴	علاقه شخصی به دهیاری	
۳/۸	۵	کسب موقعیت اجتماعی	
۱۶/۲	۲۲	اصرار اعضای شورای اسلامی روستا	
۳۷/۷	۴۹	کمک به اهالی روستا	
۱۰۰	۱۳۰	جمع	
۴۲/۳	۵۵	دارا بودن تجربه مدیریتی در خانوار	داشتن تجربه مدیریتی
۵۷/۷	۷۵	نداشتن تجربه مدیریتی در خانوار	
۱۰۰	۱۳۰	جمع	

میزان مشارکت مردمی در فرآیند عمران روستایی

در ادامه‌ی پژوهش محقق درصد آن برآمد تا میزان مشارکت مردمی در فرآیند عمران روستایی را مورد بررسی قرار دهد. نتایج ارائه شده در جدول (۲) نشان می‌دهد که ۳۴/۶ درصد از دهیاران مورد مطالعه مشارکت مردم در تأمین نیروی انسانی برای اجرای پروژه‌ها را در حد متوسط ارزیابی نمودند و ۵۳/۱ درصد مشارکت‌های مردمی از طریق کمک‌های مالی را متوسط به بالا و ۸۲/۳ درصد از دهیاران مشارکت مردم را در هم‌فکری برای برنامه‌ریزی متوسط به بالا بیان نمودند.

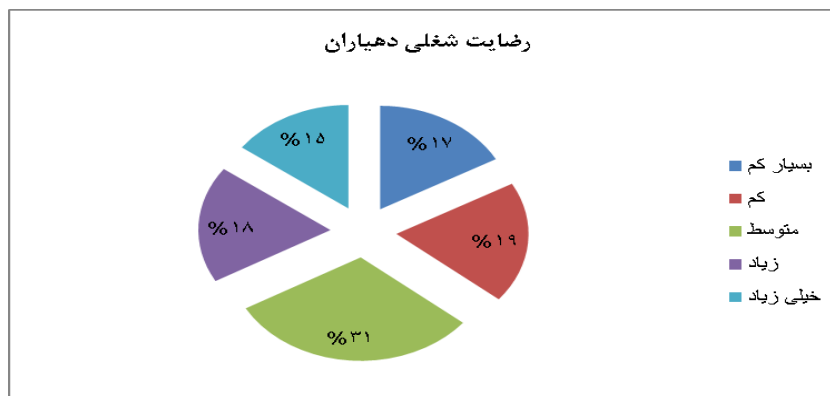
جدول (۲): میزان مشارکت مردمی در فرآیند عمران روستایی

نحوه مشارکت	میزان مشارکت	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
تامین نیروی انسانی برای اجرای پروژه های عمرانی	فراوانی	۲۹	۲۵	۴۵	۲۲	۹
	درصد	۲۲/۳	۱۹/۲	۳۴/۶	۱۶/۹	۶/۹
کمک مالی و جنسی در اجرای برنامه ها و پروژه ها	فراوانی	۲۹	۳۲	۳۲	۲۷	۱۰
	درصد	۲۲/۳	۲۴/۶	۲۴/۶	۲۰/۸	۷/۷
همفکری در برنامه ریزی	فراوانی	۹	۱۴	۶۳	۳۳	۱۱
	درصد	۶/۹	۱۰/۸	۴۸/۵	۲۵/۴	۸/۵
همکاری در حفاظت و نگهداری از امکانات عمومی	فراوانی	۷	۸	۴۷	۵۵	۱۳
	درصد	۵/۴	۶/۲	۳۶/۲	۴۲/۳	۱۰

مأخذ: یافته های تحقیق

بررسی رضایت شغلی دهیاران

بر اساس یافته های حاصل از بررسی میزان رضایت شغلی دهیاران، ۱۷ درصد از دهیاران بسیار کم، ۱۹ درصد کم، ۳۱ درصد متوسط، ۱۸ درصد زیاد و ۱۵ درصد خیلی زیاد رضایت داشتند.

شکل (۱): بررسی میزان رضایت شغلی دهیاران

میزان همکاری سازمان ها با دهیاری های استان آذربایجان شرقی

دهیاران در صورتی می توانند عملکرد مناسبی داشته باشند که سازمان ها و نهادهای اجرایی درگیر توسعه روستایی با آنان همکاری به موقع و مقتضی را داشته باشند. نتایج جدول (۳) نشان می دهد که ۱۲/۵ درصد سازمان ها بصورت خیلی کم، ۱۹/۸ درصد کم، ۳۰/۲ درصد در حد متوسط؛ ۲۴ درصد زیاد و ۱۳/۵ درصد بطور خیلی زیاد با دهیاران منطقه مورد مطالعه همکاری داشته اند.

جدول (۳): توزیع فراوانی میزان همکاری سازمان‌ها با دهیاری‌های استان آذربایجان شرقی

خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		میزان همکاری سازمان‌ها با دهیاران
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۲۱/۵	۲۸	۳۱/۵	۴۱	۳۱/۵	۴۱	۳/۱	۴	۱۲/۳	۱۶	فرمانداری
۶۶/۲	۸۶	۲۸/۵	۳۷	۳/۱	۴	۰	۰	۲/۳	۳	بخشداری
۶۰	۷۸	۲۶/۹	۳۵	۵/۴	۷	۲/۳	۳	۵/۴	۷	شورای اسلامی بخش
۹/۲	۱۲	۲۰/۸	۲۷	۴۰/۸	۵۳	۱۲/۳	۱۶	۱۶/۹	۲۲	جهاد کشاورزی
۱/۵	۲	۶/۹	۹	۲۷/۷	۳۶	۱۳/۱	۱۷	۵۰/۸	۶۶	اداره تعاون روستایی
۲۲/۳	۲۹	۳۰	۳۹	۳۱/۵	۴۱	۶/۲	۸	۱۰	۱۳	آب و فاضلاب روستایی
۳/۱	۴	۱۲/۳	۱۶	۱۸/۵	۲۴	۱۴/۶	۱۹	۵۱/۵	۶۷	بنیاد شهید
۳/۱	۴	۱۲/۳	۱۶	۱۹/۲	۲۵	۱۰/۸	۱۴	۵۴/۶	۷۱	اداره دامپزشکی
۹/۲	۱۲	۳۰/۸	۴۰	۲۳/۸	۳۱	۸/۵	۱۱	۲۷/۷	۳۶	شبکه بهداشت و درمان
۱۰/۸	۱۴	۱۷/۷	۲۳	۳۰	۳۹	۱۱/۵	۱۵	۳۰	۳۹	آموزش و پرورش
۱/۵	۲	۶/۹	۹	۲۷/۷	۳۶	۱۳/۱	۷	۵۰/۸	۶۶	میراث فرهنگی
۱۷/۷	۲۳	۳۱/۵	۴۱	۲۶/۲	۳۴	۶/۲	۸	۱۸/۵	۲۴	ثبت احوال
۶/۲	۸	۱۸/۵	۲۴	۳۱/۵	۴۱	۲۶/۲	۳۴	۱۷/۷	۲۳	راه و ترابری
۱۱/۵	۱۵	۳۰	۳۹	۱۰/۸	۱۴	۱۷/۷	۲۳	۳۰	۳۹	ثبت اسناد
۶/۲	۸	۱۰	۱۳	۲۲/۳	۲۹	۳۰	۳۹	۳۱/۵	۴۱	مخابرات
۳/۱	۴	۰	۰	۲/۳	۳	۶۶/۲	۸۶	۲۸/۵	۳۷	نیروی انتظامی
۳/۱	۴	۱۲/۳	۱۶	۱۸/۵	۴	۵۱/۵	۶۷	۱۴/۶	۱۹	اداره برق
۱۸/۵	۲۴	۳۱/۵	۴۱	۲۶/۲	۳۴	۶/۲	۸	۱۷/۷	۲۳	اداره بهزیستی
۱۶/۹	۲۲	۹/۲	۱۲	۲۰/۸	۲۷	۴۰/۸	۵۳	۱۲/۳	۱۶	کمیته امداد امام خمینی
۱۰/۸	۱۴	۱۷/۷	۲۳	۳۰	۳۹	۱۰/۸	۱۴	۱۱/۵	۱۵	بنیاد مسکن انقلاب اسلامی
۱۳/۱	۱۷	۱۸/۵	۲۴	۳۰	۳۹	۱۰/۸	۱۴	۲۷/۷	۳۶	نماینده مجلس
۱۰	۱۳	۱۶/۲	۲۱	۷/۷	۱۰	۱۳/۱	۱۷	۵۳/۱	۶۹	امام جمعه
۱۳/۵	۱۸	۲۴	۳۰	۳۰/۲	۴۰	۱۹/۸	۲۶	۱۲/۵	۱۶	شاخص ترکیبی

اقدامات عمرانی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی انجام گرفته توسط دهیاران

بر اساس یافته‌های جدول (۴)، مهم‌ترین اقدام صورت گرفته توسط دهیاری‌ها مربوط به نگهداری و تسطیح راههای واقع در حریم اراضی بوده است (۳۰۰۰ متر مربع).

جدول (۴): اقدامات عمرانی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی انجام گرفته توسط دهیاران

نوع اقدام	حداکثر	حداقل	میانگین	انحراف معیار
ایجاد سد یا سیل بند(متر)	۲۵۰	۰	۶۳/۵۸	۶/۸۸
کانالهای هدایت کننده سیل (متر)	۷۰۰	۰	۲۹۲/۵۳	۱۱۶/۸۲
ایجاد خیابان در روستا (متر)	۱۵۰۰	۰	۲۵۵/۶۹	۳۲/۱۹
ایجاد کوچه (متر)	۲۰۰	۰	۷۱/۰۷	۳/۴۴
ایجاد میدان (مترمربع)	۱۵۰	۰	۲۴/۱۳	۳/۸۱
احداث عابر(متر)	۷۰۰	۰	۳۳۵/۳۰	۱۷/۴۹
دفع آب‌های سطحی(متر)	۸۰۰	۱۰۰	۴۲۰	۱۷/۵۵
احداث پل (متر)	۸۰	۰	۴۶/۶۹	۱/۹۶
احداث شبکه فاضلاب (متر)	۱۱۰	۴۰	۷۴/۱۵	۱/۶۵
ایجاد مراکز ورزشی (مترمربع)	۸۰۰	۰	۱۶۳/۳۸	۱۶/۰۲
ایجاد غسالخانه (مترمربع)	۴۰	۰	۲۱/۵۷	۰/۷۸
ایجاد و ساماندهی گورستان (مترمربع)	۴۰۰	۹۰	۱۷۰/۰۷	۶/۰۹
همکاری در جلوگیری از شیوع بیماریهای واگیر(مورد)	۳	۰	۰/۹۳	۰/۰۸
تشریح مساعی در واکسینا سیون و بهداشت خانواده(مورد)	۳	۰	۱/۱۳	۰/۰۹
اهتمام به دور نگه داشتن بیماران مبتلا به بیماری‌های مسری	۲	۰	۱/۰۴	۰/۰۵
دفع حیوانات بی صاحب، مضرو بیمار (مورد)	۲	۰	۱/۴	۰/۰۶
همکاری در تأمین آب(مورد)	۵	۰	۲/۶۸	۰/۱۹
لایه روبی قنوات(مترمربع)	۱۵۰	۰	۸۶/۷	۳/۰۸
همکاری در تأمین برق (مورد)	۶۰	۱۰	۲۶/۵۰	۱/۲۵
همکاری در تأمین گاز (مورد)	۳	۰	۰/۷۹	۰/۰۹
همکاری در تأمین تلفن(مورد)	۱۰	۰	۱/۳	۰/۲۱
نگهداری و تسطیح راههای واقع در حریم اراضی (مترمربع)	۳۰۰۰	۸۰۰	۱۷۳۹/۴۶	۵۷
همکاری در ایجاد مراکز آموزشی (مورد)	۴	۰	۱/۴۶	۰/۱۰
همکاری در ایجاد کتابخانه (مورد)	۱	۰	۰/۴۱	۰/۰۴
تأمین کتاب برای کتابخانه (تعداد)	۲۰	۰	۴/۹۶	۰/۵۵
جلوگیری از تکدی گری (مورد)	۱	۰	۰/۶۹	۰/۰۴
مساعدت و پیگیری در ایجاد صندوق قرض الحسنه (مورد)	۱	۰	۰/۴۱	۰/۰۴
مساعدت و پیگیری در ایجاد موسسات خیریه (مورد)	۱	۰	۰/۴۶	۰/۰۴
اعلام فرامین دولتی و پیگیری حسن اجرای آن‌ها (مورد)	۱	۰	۰/۷۹	۰/۰۳
همکاری در بیمه اجتماعی روستائیان(مورد)	۳۰	۸	۰۷/۳۷	۰/۶
همکاری در برگزاری کلاس‌های ترویج (مورد)	۲	۰	۱۷	۰/۰۶
همکاری در بازررسانی محصولات کشاورزی (مورد)	۱	۰	۰/۶۷	۰/۰۴
همکاری در بیمه محصولات کشاورزی (مورد)	۳۰	۰	۱۵/۰۴	۰/۶۷

مأخذ: یافته های تحقیق

بررسی میزان و نوع فعالیت دهیاری‌ها

بر اساس یافته‌های جدول (۵)، مهم‌ترین فعالیت دهیاری‌های مورد مطالعه، همکاری با بنیاد مسکن انقلاب اسلامی جهت اجرای طرح هادی بوده است. سایر فعالیت‌ها در جدول (۵) مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول (۵): بررسی نوع فعالیت و میزان عملکرد دهیاری‌های استان آذربایجان شرقی

مراکز یا نهادها	اصلاً	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
مشارکت و همکاری با شورا در جهت پیگیری اجرای طرح‌های عمرانی	۰	۷/۷	۳/۸	۱۱/۵	۴۴/۶	۳۲/۳
همکاری با شورا جهت شناسایی نیازهای روستائیان و ارائه پیشنهادات اصلاحی	۰	۳/۸	۰/۸	۱۶/۲	۴۴/۶	۳۴/۶
همکاری با سازمان ثبت و احوال در جهت ثبت موالید و متوفیات	۱/۵	۰/۸	۴/۶	۱۸/۵	۴۲/۳	۳۲/۳
همکاری برای حفظ و نگهداری منابع طبیعی با مسئولان ذی‌ربط	۳/۸	۲/۳	۶/۲	۲۵/۴	۴۳/۸	۱۸/۵
تشریح مساعی با سازمان میراث فرهنگی در حفظ آثار باستانی	۱۴/۶	۶/۹	۳/۸	۱۹/۲	۲۹/۲	۱۶/۲
تشریح مساعی با کشاورزان برای معرفی محصولات و صنایع دستی در نمایشگاه‌ها	۱۰	۸/۵	۱/۲	۲۷/۷	۲۵/۴	۹/۲
همکاری با واحدهای امداد رسانی در هنگام وقوع بلایای طبیعی	۴/۶	۰/۸	۶/۲	۲۶/۲	۳۷/۷	۲۴/۶
همکاری با سازمان‌های ذی‌ربط جهت تامین کار برای افراد جویای کار	۱۰	۶/۲	۱/۶	۳۴/۶	۲۵/۴	۹/۲
همکاری با بنیاد مسکن جهت تهیه و اجرای طرح هادی	۱/۵	۱/۵	۰/۸	۹/۲	۳۸/۵	۴۸/۵
همکاری با سازمان‌ها و نهادهای دولتی و ایجاد تسهیلات لازم برای ایفای وظایف آن‌ها	۳/۸	۳/۱	۴/۶	۲۱/۵	۴۴/۶	۲۱/۵
همکاری با نیروی انتظامی جهت حل اختلافات محلی	۳/۱	۱/۵	۳/۱	۲۰	۴۲/۳	۳۰
همکاری با نهادها و سازمان‌ها جهت مراقب و نگهداری اموال و تاسیسات عمومی روستا	۰/۸	۰/۸	۰/۸	۱۱/۵	۴۹/۲	۳۶/۹

همکاری دهیاران با سازمان‌ها

نتایج جدول (۶) حاکی از آن است که بیش از ۷۰ درصد دهیاران همکاری نزدیکی با اعضای شورای اسلامی روستا داشتند و ۳۴ درصد دهیاران همکاری در حد زیاد و خیلی زیاد با کشاورزان برای معرفی محصولات و صنایع دستی در مراکز شهری و نمایشگاه‌ها داشتند.

جدول (۶): میزان همکاری دهیاران با سازمان ها و افراد جهت انجام امور روستا

خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	اصلاً	مراکز یا نهادها
۳۲/۳	۴۴/۶	۱۱/۵	۳/۸	۷/۷	۰	مشارکت و همکاری با شورا در جهت پیگیری اجرای طرح‌های عمرانی
۳۴/۶	۴۴/۶	۱۶/۲	۰/۸	۳/۸	۰	همکاری با شورا جهت شناسایی نیازهای روستائیان و ارائه پیشنهادات اصلاحی
۳۲/۳	۴۲/۳	۱۸/۵	۴/۶	۰/۸	۱/۵	همکاری با سازمان ثبت و احوال در جهت ثبت موالید و متوفیات
۱۸/۵	۴۳/۸	۲۵/۴	۶/۲	۲/۳	۳/۸	همکاری برای حفظ و نگهداری منابع طبیعی با مسئولان ذی‌ربط
۱۶/۲	۲۹/۲	۱۹/۲	۳/۸	۶/۹	۱۴/۶	تشریک مساعی با سازمان میراث فرهنگی در حفظ آثار باستانی
۹/۲	۲۵/۴	۲۷/۷	۱۹/۲	۸/۵	۱۰	تشریک مساعی با کشاورزان برای معرفی محصولات و صنایع دستی در نمایشگاه‌ها
۲۴/۶	۳۷/۷	۲۶/۲	۶/۲	۰/۸	۴/۶	همکاری با واحدهای امداد رسانی در هنگام وقوع بلایای طبیعی
۹/۲	۲۵/۴	۳۴/۶	۱۴/۶	۶/۲	۱۰	همکاری با سازمان‌های ذی‌ربط جهت تامین کار برای افراد جویای کار
۴۸/۵	۳۸/۵	۹/۲	۰/۸	۱/۵	۱/۵	همکاری با بنیاد مسکن جهت تهیه و اجرای طرح هادی
۲۱/۵	۴۴/۶	۲۱/۵	۴/۶	۳/۱	۳/۸	همکاری با سازمان‌ها و نهادهای دولتی و ایجاد تسهیلات لازم برای ایفای وظایف آنها
۳۰	۴۲/۳	۲۰	۳/۱	۱/۵	۳/۱	همکاری با نیروی انتظامی جهت حل اختلافات محلی
۳۶/۹	۴۹/۲	۱۱/۵	۰/۸	۰/۸	۰/۸	همکاری با نهادها و سازمان‌ها جهت مراقب و نگهداری اموال و تاسیسات عمومی روستا

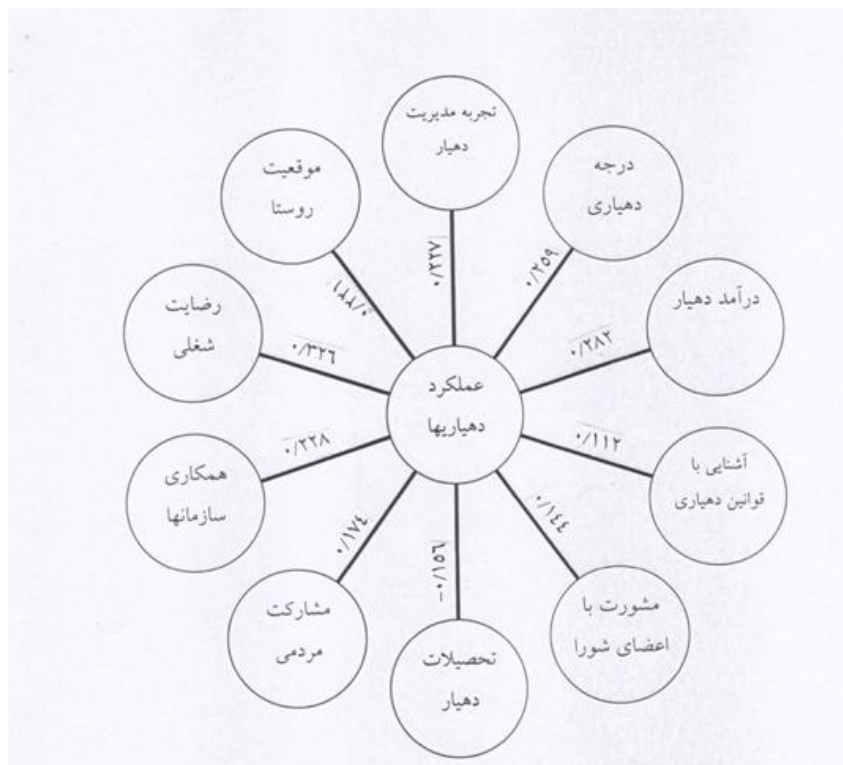
تحلیل رگرسیون عملکرد

نتایج جدول (۷) نشان می‌دهد که از میان ۱۰ متغیر وارد شده در مدل، رضایت شغلی با ضریب تعیین تعدیلی $R^2_{\text{D}}=0/594$ بیشترین تاثیر را بر عملکرد دهیاری داشته است. به‌طوریکه ۳۲/۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته (عملکرد دهیاری ها) را تبیین می‌کند. متغیر درآمد دهیار با تبیین ۲۸/۳ درصد از عملکرد دهیاری‌ها، درجه دهیاری با ۲۵/۹ درصد، همکاری سازمان‌ها با تبیین ۲۲/۸ درصد، داشتن تجربه مدیریت دهیار با تبیین ۲۲/۷ درصد، موقعیت روستا با ۲۲/۱ درصد، مشارکت مردمی با تبیین ۱۷/۴ درصد، مشورت با اعضای شورای روستایی با تبیین ۱۴/۴ درصد و آشنایی دهیار با وظایف و قوانین دهیاری با تبیین ۱۱/۲ درصد از واریانس عملکرد دهیاری‌ها به ترتیب در اولویت‌های بعدی قرار داشته و مجموعاً ۷۴/۲ درصد از عملکرد دهیاری‌ها را تعیین می‌نمایند. متغیرهای مستقل دیگر مانند مشورت با افراد مختلف، جمعیت روستا، شرکت در کلاس‌ها، انگیزه شغلی و به رسمیت شناختن دهیار که در مدل رگرسیون برآورد شده معنی‌دار نبودند حذف شدند.

جدول (۷): ضرایب رگرسیون گام به گام برای بررسی تاثیر متغیرهای مورد مطالعه بر عملکرد

نام متغیر	B	مقدار خطا	β	مقدار T	معنی داری
درآمد دهیار	۰/۱۹۶	۰/۰۴۷	۰/۲۸۲	۴/۲۱	۰/۰۰۰
درجه دهیاری	۰/۰۲	۰/۰۰۷	۰/۲۵۹	۴/۱۱	۰/۰۰۰
تجربه مدیریتی دهیار	۵۸/۹۶	۱۵/۸۶	۰/۲۲۷	۳/۷	۰/۰۰۰
موقعیت روستا	۲۶/۳۱	۸/۰۵	۰/۲۲۱	۳/۲۶	۰/۰۰۱
رضایت شغلی	۵۲/۴	۱۳/۶۸	۰/۳۲۶	۳/۸	۰/۰۰۰
همکاری سازمان ها	۳۱/۵۸	۱۰/۰۷	۰/۲۲۸	۳/۱۳	۰/۰۰۲
مشارکت مردمی	۱۸/۷۲	۷/۶۱	۰/۱۷۴	۲/۴	۰/۰۱۷
تحصیلات دهیار	-۱۳/۲۷	۵/۰۰۳	-۰/۱۵۶	-۲/۶۵	۰/۰۰۹
مشورت با اعضاء شورا	۱۹/۸۴	۷/۶۱	۰/۱۴۴	۲/۶۰	۰/۰۱
آشنایی با وظایف دهیاری	۱۱/۲	۵/۵	۰/۱۱۲	۲/۰۰۱	۰/۰۴
عرض از مبدأ	-۲۷۹/۴	۵۱/۲۷	-	-۵/۴۵	۰/۰۰۰

$R^2 = ۰/۷۴$ $D.W. = ۲/۰۲$ $F = ۲۵/۱۹$ $Pro = ۰/۰۰۰$

شکل (۲): اهمیت نسبی متغیرهای تاثیرگذار بر عملکرد دهیاریها

همانطوری که شکل فوق نشان می دهد، رضایت شغلی بیشترین تأثیر را در عملکرد و موقعیت دهیاریها داشته است به طوری که مقدار بتای به دست آمده برای این متغیر نشان می دهد که با تغییر یک واحد در انحراف معیار رضایت شغلی به اندازه ۰/۳۲۶ در انحراف معیار عملکرد دهیار تغییر ایجاد می شود. بر این اساس متغیر درآمد دهیار ($B = ۰/۲۸۲$)، درجه دهیاری ($B = ۰/۲۵۹$)، همکاری با سازمانها ($B = ۰/۲۲۸$)، داشتن تجربه مدیریت در خانواده دهیار ($B = ۰/۲۲۷$)، موقعیت روستا ($B = ۰/۲۲۱$)، مشارکت مردمی ($B = ۰/۱۷۴$)، مشورت با اعضاء شورای روستایی ($B = ۰/۱۴۴$) و آشنایی دهیار با قوانین و وظایف دهیاری ($B = ۰/۱۱۲$) به ترتیب بیشترین اهمیت را در بهبود عملکرد دهیاریها داشته اند. بنابر این برای بهبود عملکرد باید سعی گردد تا رضایت شغلی آنها

را با افزایش حقوق، ایجاد امنیت شغلی، بیمه کردن دهیاران، افزایش امکانات دهیاری‌ها و حمایت حقوقی از آن‌ها زمینه و انگیزه لازم برای افزایش بهره‌وری و بهبود عملکرد دهیارها را فراهم کرد.

جدول (۷): نتایج مدل رگرسیون گام به گام بر آوردی

مرحل	متغیر وارد شده در مدل	ضریب تعیین تعدیلی	سهم هر متغیر در تبیین متغیر وابسته (درصد)
۱	درآمد دهیار	۰/۳۰۶	۲۸/۲
۲	درجه دهیاری	۰/۴۱۳	۲۵/۹
۳	تجربه مدیریتی دهیار	۰/۵۰۷	۲۲/۷
۴	موقعیت روستا	۰/۵۳۱	۲۲/۱
۵	رضایت شغلی	۰/۵۹۴	۳۲/۶
۶	همکاری سازمان‌ها	۰/۶۰۵	۲۲/۸
۷	مشارکت مردمی	۰/۶۱۷	۱۷/۴
۸	تحصیلات دهیار	۰/۶۲۹	۱۵/۶
۹	مشورت با اعضاء شورا	۰/۶۴۴	۱۴/۴
۱۰	آشنایی با وظایف دهیاری	۰/۷۴۲	۱۱/۲

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

بررسی رویکرد جدید نظام نوین مدیریت روستایی ایران، گام مهمی در ارزشیابی فعالیت و بهبود وضعیت آن در آینده است. در این راستا، پژوهش حاضر با هدف ارزیابی نقش کارکردی نظام نوین مدیریت روستایی با تأکید بر فعالیت دهیاری‌ها در استان آذربایجان شرقی صورت گرفت. یافته‌های پژوهش نشان داد، هرچند ۶۴/۶ درصد اعضای شورای اسلامی با دهیاری دارای سطح همکاری بالایی بودند اما تنها ۱۳/۵ درصد سازمان‌های دولتی در سطح خیلی زیاد با دهیاران منطقه مورد مطالعه همکاری داشته‌اند و این موضوع به نوبه خود می‌تواند تأثیر به‌سزایی بر عملکرد دهیاری‌ها داشته باشد. عبداللهیان و همکاران (۱۳۸۵)، حمایت نهادهای فرادست دولتی را جزء عوامل دورنی تبیین‌کننده حکمروایی مطلوب محلی تبیین می‌کنند. این بدان معناست که اگر این حمایت و همکاری صورت گیرد، حکمروایی مطلوب محلی تحقق می‌یابد (دربان آستانه و رضوانی (۱۳۹۰) به نقل از عبداللهیان و همکاران (۱۳۸۵)). نعمتی و بدری (۱۳۸۶) نیز از پشتیبانی مالی واداری و حمایت‌های دولتی تحت عنوان عامل ساختاری دسته‌بندی کرده و ابراز میدارند، وجود این عوامل با میزان موفقیت این تشکل‌ها در روستاهای کوچک رابطه تنگاتنگی دارد.

هم‌چنین بر اساس یافته‌های پژوهش، دهیاری‌های مورد مطالعه در فعالیت‌هایی نظیر: اجرای طرح‌های هادی، مشارکت و همکاری با شورا در جهت پیگیری اجرای طرح‌های عمرانی و همکاری با شورا جهت شناسایی نیازهای روستائیان و ارائه پیشنهادات اصلاحی مشارکت داشته و اقدامات عملی را نظیر: نگهداری و تسطیح راه‌های واقع در حریم اراضی، ایجاد سد یا سیل بند، کانال‌های هدایت‌کننده سیل و ایجاد خیابان در روستا انجام داده‌اند. ضمناً، این دهیاری‌ها، حدود ۱۵۰ مورد قنات را لایروبی کرده و در تامین برق ۶۰ خانوار مشارکت داشته و در گرفتن بیمه تأمین اجتماعی با ۳۰ خانوار همکاری داشته‌اند. بررسی این موارد نشان داد علی‌رغم مشکلات فراوانی که دهیاری‌ها برای اجرای وظایف خود دارند اما نسبتاً عملکرد مناسبی را نشان داده‌اند.

در ادامه نتایج پژوهش نشان داد، از میان ۱۰ متغیر وارد شده در مدل، رضایت شغلی با ضریب تعیین تعدیلی $R^2_{\text{مدل}}=0/594$ بیشترین تاثیر را به عملکرد دهیاری داشته است به طوری که ۳۲/۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته (عملکرد دهیاری ها) را تبیین می کند. این موضوع بدان معناست که در شرایط فعلی عملکرد دهیاری ها بیش از هر چیز تحت تاثیر رضایت شغلی دهیار است. محققانی نظیر کوفمان و همکاران (۲۰۰۲)، چوپچیان و همکاران (۱۳۸۵) و فیروزآبادی (۱۳۸۸)، رضایت شغلی را در حکمروایی مطلوب مؤثر می دانند. در ادامه بررسی عوامل مؤثر بر عملکرد دهیاران نشان داد، عواملی نظیر انگیزه دهیار، موقعیت مکانی روستا، میزان همکاری سازمان ها با دهیار بر عملکرد دهیاری تأثیر مثبتی دارد. همچنین، همکاری اعضای شورای اسلامی بر عملکرد دهیاری نیز دارای آثار مثبت و مستقیمی می باشد. این یافته با نتایج پژوهش چوپچیان (۱۳۸۵)؛ گودا و سیدارمیه (Gowda and Siddaramaih, ۱۹۸۹) هم خوانی دارد. در ادامه پیشنهادهای پژوهش به صورت زیر ارائه می گردد:

- درآمد دهیاران رابطه مستقیمی با عملکرد آنان داشت. بسیاری از دهیاران مورد بررسی از کمی حقوق و مزایای خود، دیر پرداخت شدن آن توسط شوراهای اسلامی، نداشتن دفترچه بیمه درمانی گلایه مند بودند. بنابراین شایسته است متولیان امور روستایی شرایطی را فراهم نمایند که حداقل حقوق و مزایای دهیاران کمتر از حداقل تصویب شده توسط دولت در قانون کار نباشد. مسئله بیمه آنان مورد توجه قرار گیرد. اعضای محترم شوراهای اسلامی هزینه های مربوط به امر اداری، جلسات توجیهی که در مرکز بخش یا شهرستان برگزار می شود را حتی المقدور تامین نمایند.

- رضایت شغلی یکی از مهم ترین و اساسی ترین متغیرهایی بود که در گام پنجم وارد مدل رگرسیون گردید و به تنهایی حدود ۳۲/۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته یعنی عملکرد دهیاران استان آذربایجان شرقی را تبیین نمود. تقویت رضایت شغلی دهیاران مستلزم فراهم نمودن تمهیداتی از جمله کلاس های آموزشی مورد نیاز، کمک های مالی وامکانات و تجهیزات مورد نیاز دهیاری ها است. ضرورت دارد متولیان امور روستایی زمینه همکاری همه جانبه اعضای محترم شورای اسلامی و سازمان ها را به گونه ای فراهم نمایند که دهیاران بتوانند به هدایت و راهنمایی آنان درخواست های خود را مطرح نمایند.

- همکاری سازمان ها با دهیاران یکی دیگر از متغیرهایی بود که به تنهایی ۲۲/۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین نمود. دهیاری ها نهاد های نوپایی هستند که نیازمند همکاری همه جانبه سازمان ها دارند. متأسفانه دهیاران از عدم این گونه همکاری ها گلایه مند بودند. پیشنهاد می شود فرمانداران و بخشداران محترم در شوراهای اداری مسئولین ادارات را موظف به پاسخ گویی به درخواست های منطقی و کارآمد دهیاران نموده و زمینه ای را فراهم نمایند تا دهیاران بدون هیچ محدودیتی با مسئولین ادارات ملاقات و درخواست های خود را مطرح نمایند.

- همکاری اعضای شورای اسلامی یکی دیگر از متغیرهایی بود که تاثیر مثبت و معنی داری بر عملکرد دهیاران داشت. با توجه به گله مندی هایی که بعضی دهیاران از عدم همکاری و دخالت های بی مورد اعضای شورای اسلامی داشتند به نظر می رسد علت اصلی این مشکل عدم آشنایی اعضای شورای اسلامی از وظایف خود و همچنین وظایف دهیاران می باشد. پیشنهاد می شود امور روستایی استانداری، فرمانداری ها و بخشدارها پس از برگزاری انتخابات شوراهای اسلامی یک دوره کلاس های آموزشی برای تفهیم وظایف قانونی اعضای شورای اسلامی و همچنین وظایف دهیاران تشکیل دهند. این امر می تواند در همکاری بهتر اعضای شورای اسلامی با دهیاران مؤثر باشد.

منابع

- افراخته، ح. (۱۳۸۸). مدیریت روستایی با تاکید بر ایران. انتشارات گنج هنر. تهران.
- بابایی، م. و بابایی، ف. (۱۳۹۱). بررسی نقش مدیریت نوین روستایی بر توسعه روستایی (مطالعه موردی روستایی ده فیروزوند از شهرستان دلفان، همایش ملی توسعه روستایی، رشت، دانشگاه گیلان،
- بدری، س. ع و موسوی، س. ع. (۱۳۸۸). مدیریت نوین روستایی، تهران، اشتیاق نور.
- چوپچیان، ش.، کلاتری، خ.، و شعبانعلی فمی، ح. (۱۳۸۶). عوامل مؤثر بر عملکرد دهیاری های استان گیلان. فصلنامه روستا و توسعه. سال ۱۰. شماره ۲. تابستان. صص ۸۷-۱۰۷.

- چوبچیان، ش. (۱۳۸۵). بررسی عوامل موثر بر عملکرد دهیاری‌های استان گیلان. پایان نامه کارشناسی ارشد. پردیس کشاورزی منابع طبیعی، دانشگاه تهران.
- دربان آستانه، ع. رضوانی، م. ر. (۱۳۹۰). تبیین عوامل مؤثر بر حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی، مطالعه موردی: شهرستان قزوین. مدیریت شهری. شماره ۲۸. پاییز و زمستان ۱۳۹۰. صص: ۱۹۸-۱۷۹.
- رکن الدین افتخاری، ع. سجاسی قیداری، ح. و عینالی، ج. (۱۳۸۶). نگرشی نو به مدیریت روستایی با تأکید بر نهادهای تأثیرگذار، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۰، شماره ۲، صص ۳۰-۱.
- رضوانی، م. (۱۳۸۲). مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران. نشر قومس.
- زیارتی، جعفر. ۱۳۸۸. بررسی عوامل مؤثر بر عملکرد دهیاری‌های استان بوشهر. پایان‌نامه کارشناسی ارشد در رشته توسعه روستایی. دانشکده کشاورزی، دانشگاه تبریز.
- سعیدی، دایره المعارف مدیریت شهری و روستایی ص ۶۹۶.
- صحرايي، م. ملكي. ط.، ساسانی، ف. (۱۳۹۳). شناسایی و تحلیل حیطه های فعالیت مدیریت نوین روستایی در راستای پایداری. همایش ملی مباحث نوین در کشاورزی.
- صیدالی، م. صادقی، غ. و میرزایی گودرزی، (۱۳۹۰). جایگاه مدیریت در پیشبرد اهداف توسعه روستایی مطالعه موردی: روستای جوانمردی (شهرستان لردگان). فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای. تابستان ۱۳۹۰، دوره ۱، شماره ۲. صص: ۷۹-۹۱
- طالب، م. (۱۳۷۶). مدیریت روستایی در ایران. موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
- لهسایی زاده، ع. (۱۳۸۸). مدیریت روستایی در ایران معاصر، مجله ی تعاون، سال ۲۰، شماره ی ۲۰۳ و ۲۰۲، صص ۶۷-۴۹
- فیروزآبادی، س. الف. (۱۳۸۸). بررسی میزان رضایتمندی روستاییان از عملکرد دهیاری‌ها. گزارش طرح مطالعاتی، تهران. مرکز پژوهش‌های شهری و روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور.
- عبداللهیان، ح. و شریعتی، ش. و شوشتری زاده، الف. (۱۳۸۵). اندازه گیری عملکرد مدیریت روستایی در ایران بر اساس عوامل تاثیر گذار بر فرآیند مدیریت در روستاهای ایران. فصلنامه مدرس، صص ۲۶۵-۲۲۷
- علینی، م. (۱۳۸۵). بررسی زمینه های تاریخی و چالش های ساختاری مدیریت روستایی در ایران، مجله ی تحول اداری، دوره ی دهم، شماره ۵۴، صص ۱۰۶-۶۸.
- مطیعی لنگرودی، ح. (۱۳۸۲). برنامه ریزی روستایی با تاکید بر ایران. انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد.
- مهدوی، م. (۱۳۸۱). برنامه ریزی کالبدی سکونتگاهی روستایی. جزوه درسی دوره ی دکترا، دانشگاه تهران.
- مهدوی، م و نجفی کانی، ع. الف. (۱۳۸۴). دهیاری‌ها تجربه‌ای دیگر در مدیریت روستایی ایران - نمونه‌ی موردی: دهیاری های استان آذربایجان غربی، مجله ی پژوهش های جغرافیایی، شماره ی ۵۳، صص ۳۹-۲۱.
- نعمتی، م و بدری، س. ع. (۱۳۸۶). ارزیابی نقش کارکردی نظام نوین مدیریت روستایی (مقایسه تطبیقی دهیاری‌های فعال در روستاهای کوچک و بزرگ - مطالعه موردی استان گیلان). فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۵۹.
- نودزپور، ع. (۱۳۷۸). دهیاری با مدیریت نوین روستایی. وبلاگ شخصی.

Gowda-NSS & Siddaramaih-BS. (۱۹۸۹). Job perception and job performance of Extension Guides in Karnataka. Mysore Journal of Agriculture Science. ۲۳:۳، ۴۱۱-۴۱۵؛ ۵ ref.

Shakoori, A. (۲۰۰۱). The state and rural development in post-revolutionary Iran. Hampshire.